

**Briuselis, 2026 m. liepos 3 d.
(OR. en)**

11134/26

**ECOFIN 924
UEM 328
SOC 453
EMPL 255
COMPET 868
ENV 844
EDUC 310
ENER 466
JAI 904
GENDER 141
JEUN 184
SAN 542
ECB
*EIB***

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	TARYBOS REKOMENDACIJA dėl Portugalijos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

Delegacijoms pridedamas pirmiau nurodytas Komisijos pasiūlymu COM(2026) 222 final grindžiamas Tarybos rekomendacijos projektas, kurį peržiūrėjo ir dėl kurio susitarė įvairūs Tarybos komitetai ir kurio galutinę redakciją parengė Ekonomikos ir finansų komitetas.

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Portugalijos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97¹, ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadą,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

¹ 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97, (OL L, 2024/1263, 2024 m. balandžio 30 d., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

kadangi:

- (1) Reglamente (ES) 2024/1263 nurodyti ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti užtikrinti patikimus bei tvarius viešuosius finansus, tvarų ir įtraukų ekonomikos augimą ir atsparumą pasitelkiant reformas bei investicijas ir neleisti susidaryti perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Reglamente nustatyta, kad Taryba ir Komisija, vadovaudamosi Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) nustatytais tikslais ir reikalavimais, Europos semestro kontekste vykdo daugiašalę priežiūrą. Europos semestro veikla apima visų pirma konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rengimą ir įgyvendinimo priežiūrą;
- (2) 2025 m. lapkričio 25 d. Komisija priėmė nuomonę dėl Portugalijos 2026 m. biudžeto plano projekto. Tą pačią dieną Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė 2026 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Portugalija nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos, rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl žmogiškojo kapitalo Europos Sąjungoje ir pasiūlymą dėl 2026 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas; Taryba rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos² priėmė 2026 m. balandžio 21 d., o bendrą užimtumo ataskaitą ir rekomendaciją dėl žmogiškojo kapitalo – 2026 m. kovo 9 d.;
- (3) 2025 m. sausio 29 d. Komisija paskelbė konkurencingumo kelrodį – strateginę programą, kuria siekiama per ateinančius penkerius metus padidinti Sąjungos konkurencingumą pasaulyje. Kaip esminiai tvaraus ekonomikos augimo ramsčiai, joje nustatytos trys būtinos transformacijos: inovacijos; priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas ir konkurencingumo užtikrinimas; saugumas. Nuo tada, kai buvo paskelbtas konkurencingumo kelrodis, juo remtasi vykdant Europos semestro darbą, užtikrinant, kad valstybių narių ekonominė politika derėtų su ES strateginiais tikslais ir būtų laikomasi vienodo požiūrio į ekonomikos valdymą, kuriuo visoje Sąjungoje skatinamas tvarus augimas, inovacijos ir atsparumas;

² OL C, C/2026/2434, 2026 4 28, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau vykdomas tuo pat metu įgyvendinant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP)³ galutinį etapą. Įgyvendinant Europos semestro politikos prioritetus itin svarbūs buvo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) planai kartu su sanglaudos politikos finansavimu, nes buvo reikalaujama, kad šiais planais būtų veiksmingai sprendžiami visi per pastaruosius ciklus atitinkamose konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatyti uždaviniai arba didelė jų dalis, o pagal Europos sanglaudos politiką finansuojamomis programomis – atsižvelgiama į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas. Artėjant EGADP įgyvendinimo laikotarpio pabaigai, tebėra labai svarbu tęsti pagal EGADP remiamas ir įgyvendinamas reformas, visų pirma tas, kurios padeda spręsti konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius, ir jomis remtis;
- (5) 2026 m. birželio 3 d. Komisija paskelbė 2026 m. Portugalijai skirtą ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant 2025 m. jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina EGAD planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodyti Portugalijai kylantys aktualiausi uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo bei socialinės atskirties mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) 2025 m. sausio 21 d. Taryba, remdamasi Komisijos vertinimu ir rekomendacija, priėmė Rekomendaciją, kuria pritariama Portugalijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui⁴. Planas apima 2025–2028 m. laikotarpį, o jame pateiktas fiskalinis koregavimas paskirstytas per ketverius metus. Taryba rekomendavo tokį didžiausią grynujų išlaidų augimo tempą: 5,0 % 2025 m., 5,1 % 2026 m., 1,2 % 2027 m. ir 3,3 % 2028 m.; tai atitinka didžiausią bendrą augimo tempą, apskaičiuotą atsižvelgiant į 2023 bazinius metus, t. y. 17,4 % 2025 m., 23,4 % 2026 m., 24,8 % 2027 m. ir 28,9 % 2028 m.;
- (7) Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jo padariniai yra egzistencinis iššūkis Europos Sąjungai. Komisija paragino valstybes nares prašyti koordinuotai aktyvuoti Stabilumo ir augimo pakto nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, kad būtų galima remti ES pastangas greitai ir reikšmingai padidinti gynybos išlaidas⁵; 2025 m. kovo 6 d. šį pasiūlymą palankiai įvertino Europos Vadovų Taryba. Gavusi Portugalijos prašymą, 2025 m. liepos 8 d. Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria Portugalijai leidžiama nukrypti nuo rekomenduojamo didžiausio grynujų išlaidų augimo tempo⁶. Nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos taikymo laikotarpiu (2025–2028 m.) Portugalijai leidžiama peržiūrėti valdžios sektoriaus išlaidų prioritetus arba padidinti valdžios sektoriaus pajamas, kad nuolat didesnės gynybos išlaidos nekeltų pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu;

⁴ 2025 m. sausio 21 d. Tarybos rekomendacija, kuria pritariama Portugalijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui, (OL C, C/2025/641, 2025 1 21, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/641/oj>).

⁵ Komisijos komunikatas „Atsižvelgimas į gynybos išlaidų padidinimą Stabilumo ir augimo pakte“, Briuselis, 2025 m. kovo 19 d., C(2025) 2000 final.

⁶ 2025 m. liepos 8 d. Tarybos rekomendacija, kuria Portugalijai leidžiama nukrypti nuo Tarybos pagal Reglamentą (ES) 2024/1263 nustatyto didžiausio grynujų išlaidų augimo tempo, (nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos aktyvavimas) (OL C, C/2025/3972, 2025 8 20, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3972/oj>).

- (8) 2026 m. balandžio 30 d. Portugalija pateikė 2026 m. metinę pažangos ataskaitą⁷ dėl rekomenduojamo didžiausio grynujų išlaidų augimo tempo laikymosi ir dėl reformų ir investicijų, kuriomis reaguojama į pagrindinius uždavinius, nustatytus šaliai skirtose Europos semestro rekomendacijose, įgyvendinimo; Metinė pažangos ataskaita taip pat atspindi pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį du kartus per metus Portugalijos teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;
- (9) 2025 m. realiojo BVP augimas buvo 1,9 %, o infliacija pagal SVKI – 2,2 %. Komisijos 2026 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP augs 1,7 % 2026 m. ir 1,8 % 2027 m., o infliacija pagal SVKI bus 3,0 % 2026 m. ir 2,3 % 2027 m.;
- (10) remiantis Eurostato pateiktais duomenimis⁸, Portugalijos valdžios sektoriaus perteklius padidėjo nuo 0,6 % BVP 2024 m. iki 0,7 % BVP 2025 m. Remiantis iki galutinio Komisijos 2026 m. pavasario prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, prognozėje numatoma, kad 2026 m. deficitas sudarys 0,1 % BVP, o 2027 m. – 0,4 % BVP. 2026 m. sumažėjimas daugiausia atspindi vyriausybės paramos priemonių, kurių imtasi reaguojant į sausio ir vasario mėn. Portugalijoje praūžusias audras, poveikį, taip pat kitų balansą neigiamai veikiančių fiskalinės politikos priemonių poveikį. Deficito pokytis 2027 m. daugiausia atspindi papildomų balansą neigiamai veikiančių fiskalinės politikos priemonių, įskaitant naują būsto dokumentų rinkinį ir įmonių pelno mokesčio sumažinimą, poveikį;

⁷ 2026 m. metinės pažangos ataskaitos pateikiamos adresu https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

⁸ Eurostato euro rodikliai, 2026 m. balandžio 22 d.

- (11) Remiantis Komisijos įverčiais, 2025 m. fiskalinės politikos kryptis⁹, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, buvo iš esmės neutrali. Numatoma, kad 2026 m. ji bus skatinamoji (1,6 % BVP), o 2027 m. – stabdomoji (1,3 % BVP);
- (12) remiantis Eurostato pateiktais duomenimis¹⁰, Portugalijos valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 93,5 % BVP 2024 m. pabaigoje iki 89,7 % BVP 2025 m. pabaigoje. Skolos santykio sumažėjimas 2025 m. daugiausia atspindi pirminį perteklių ir palankų palūkanų ir augimo skirtumą. Remiantis iki galutinio Komisijos 2026 m. pavasario prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, prognozėje numatoma, kad skolos santykis su BVP iki 2026 m. pabaigos sumažės iki 87,6 %, o iki 2027 m. pabaigos – dar iki 86,0 %. 2026 ir 2027 m. sumažėjimas daugiausia atspindi numatomą nuolatinį pirminį perteklių ir palankų palūkanų ir augimo skirtumą;
- (13) remiantis Eurostato duomenimis¹¹, bendros valdžios sektoriaus gynybos išlaidos Portugalijoje 2025 m. sudarė 0,8 % BVP. Komisijos 2026 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2026 m. jos liks tokio paties dydžio. Tai 0,0 procentinio punkto BVP daugiau nei 2021 ataskaitiniais metais¹²;

⁹ Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones, bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų Sąjungos fondų, pokyčio skirtumas.

¹⁰ Eurostato euro rodikliai, 2026 m. gegužės 22 d.

¹¹ Eurostatas, valdžios sektoriaus išlaidos pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (COFOG).

¹² NATO gynybos išlaidų apibrėžtis skiriasi nuo valstybės funkcijų klasifikatoriaus (COFOG) gynybos išlaidų apibrėžties. Be to, galėtų būti skirtumų dėl išlaidų, ypač karinės įrangos išlaidų, įrašymo į sąskaitas laiko, nes NATO ataskaitose nesilaikoma nacionalinių sąskaitų taisyklių, reglamentuojančių įrašymo į sąskaitas laiką.

- (14) Sąjungai ir toliau kyla energijos tiekimo sutrikimų ir padidėjusio kainų nepastovumo rizika, kurią dar labiau didina geopolitinė įtampa, daranti poveikį pasaulinėms naftos ir dujų rinkoms. Per 2022–2023 m. energetikos krizę įgyta patirtis parodė, kad plataus masto ir netikslinės priemonės lemia didelius fiskalinius kaštus ir yra socialiai ir ekonomiškai neefektyvios. Nuo karo Artimuosiuose Rytuose pradžios 2026 m. vasario mėn. Portugalija ėmėsi fiskalinės politikos priemonių, kad sušvelnintų didelių energijos kainų poveikį namų ūkiams ir įmonėms¹³. Tarp šių priemonių – netikslinis akcizų už dyzeliną ir benziną sumažinimas nenustatant galiojimo pabaigos datos, tolesnė tikslinė parama transporto, žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriams, taip pat tiksliniai pervedimai socialinio sektoriaus subjektams, taksi įmonėms ir gaisrų gesinimo asociacijoms. Tikslinės paramos priemonės turi baigti galioti 2026 m. birželio 30 d. Komisijos 2026 m. pavasario prognozėje numatoma, kad šių priemonių fiskaliniai kaštai 2026 m. sudarys 0,1 % BVP; šis dydis nebūtų viršytas, jei šios priemonės liktų galioti iki 2026 m. pabaigos;
- (15) remiantis Komisijos skaičiavimais, grynosios išlaidos Portugalijoje 2025 m. išaugo 5,5 %, o 2024 ir 2025 m. iš viso – 18,7 %. 2025 m. grynujų išlaidų augimas viršija rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitinkamas metinis nuokrypis sudaro 0,2 % BVP. Vertinant 2024 ir 2025 m. kartu, bendras grynujų išlaidų augimo tempas taip pat viršija rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitinkamas bendras nuokrypis sudaro 0,4 % BVP. Atsižvelgiant į lankstumą pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą didinti gynybos išlaidas ir vertinant 2024 ir 2025 m. kartu, bendras grynujų išlaidų nuokrypis išlieka 0,4 % BVP. Be to, kaip pažymėta, 2025 m. biudžetas buvo perteklinis;

¹³ Tai atspindi padėtį iki galutinio Komisijos 2026 m. pavasario prognozės parengimo termino (2026 m. gegužės 4 d.).

- (16) remiantis Komisijos skaičiavimais numatoma, kad grynosios išlaidos Portugalijoje 2026 m. išaugs 5,6 %, o 2024, 2025 ir 2026 m. iš viso – 25,2 %. Numatomas 2026 m. grynujų išlaidų augimas viršija rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitinkamas metinis nuokrypis sudaro 0,2 % BVP. Vertinant 2024, 2025 ir 2026 m. kartu, numatomas bendras grynujų išlaidų augimo tempas taip pat viršija rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitinkamas bendras nuokrypis sudaro 0,6 % BVP. Atsižvelgiant į lankstumą pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą didinti gynybos išlaidas ir vertinant 2024, 2025 ir 2026 m. kartu, numatomas bendras grynujų išlaidų nuokrypis išlieka 0,6 % BVP. Be to, kaip pažymėta, numatoma, kad 2026 m. biudžetas bus beveik subalansuotas;
- (17) visuomenės senėjimas ir prognozuojamas darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimas daro spaudimą Portugalijos einamojo finansavimo modelio pensijų sistemos tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu. Numatoma, kad per ateinančius du dešimtmečius viešosios išlaidos pensijoms dar padidės: nuo 12,8 % 2025 m. iki 15,1 % 2045 m.¹⁴ Numatoma, kad 2045 m. Portugalijos pensijų išlaidų santykis su BVP bus trečias pagal dydį tarp visų valstybių narių, o 2046 m. viešosios pensijų sistemos išlaidos pasieks aukščiausią tašką. Siekdama padidinti pensijų sistemos tvarumą, Portugalija teisės aktais nustatytą pensinį amžių sieja su tikėtina gyvenimo trukme. Portugalija taip pat įsteigė darbo grupę, kurios tikslai – nustatyti strategijas ir įvertinti pasiūlymus, kuriais siekiama užtikrinti pensijų sistemos tvarumą, be kita ko, atlikti pakartotinį ankstyvo išėjimo į pensiją sistemos vertinimą ir dalinio išėjimo į pensiją mechanizmų tyrimą. Tačiau darbo grupė dar nepateikė savo ataskaitos su konkrečiais politikos pasiūlymais, o Portugalija nesiėmė papildomų struktūrinių priemonių, būtinų siekiant padėti sumažinti spaudimą šalies valstybinei pensijų sistemai. Be to, Portugalijos papildomos pensijų sistemos tebėra nepakankamai išvystytos ir apima tik nedidelę darbo jėgos dalį. Tai taip pat mažina Portugalijos galimybes sutelkti ilgalaikes santaupas pelningoms investicijoms;

¹⁴ Europos Komisija, 2024 m. ataskaita dėl senėjimo. Ekonomikos ir biudžeto prognozės ES valstybėms narėms (2022–2070 m.), Institucinis dokumentas Nr. 279, 2024 m. balandžio mėn.

- (18) Portugalijos mokesčių sistemoje daug įvairių fiskalinių išlaidų: keliuose skirtinguose teisės aktuose numatyta beveik 800 skirtingų fiskalinių išlaidų. Fiskalinės išlaidos gali būti veiksminga priemonė konkrečioms politikos tikslams pasiekti. Vis dėlto jos taip pat lemia negautas pajamas, prisideda prie mokesčių sistemos sudėtingumo ir gali turėti įtakos pajamų nelygybei. Įgyvendindama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, Portugalija žengė pirmą kovos su dideliu fiskalinių išlaidų skaičiumi žingsnį – įsteigė naują nuolatinį mokesčių politikos padalinį (vadinamą U-TAX), kurio tikslas – stebėti ir vertinti fiskalines išlaidas. Tačiau nuo U-TAX vertinimo ataskaitos paskelbimo imtasi mažai veiksmingų priemonių fiskalinėms išlaidoms racionalizuoti. 2024 m. vien pridėtinės vertės mokesčio išlaidos sudarė 4,3 % BVP. Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugoms (viešbučių, restoranų ir maitinimo paslaugoms) plačiai taikomi lengvatiniai ir tarpiniai PVM tarifai gali būti neproporcingai naudingi didesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams. Daugybė paskatų ir išimčių taip pat reikšmingai didina įmonių pelno mokesčio sistemos sudėtingumą. Portugalija galėtų padidinti savo mokesčių sistemos veiksmingumą racionalizuodama fiskalines išlaidas, įskaitant išlaidas, susijusias su lengvatiniais ir tarpiniais pridėtinės vertės mokesčio tarifais ir įmonių pelno mokesčiu. Be to, Portugalijos mokesčio nepriemoka, palyginti su BVP, išlieka viena iš didžiausių ES, nepaisant to, kad nuo 2021 m. ji nuolat mažėja;
- (19) kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą Sąjungos finansavimo priemonių įgyvendinimą, be kita ko, Europos semestro kontekste, itin svarbus tebėra sistemingas, prasmingas ir savalaikis vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

- (20) sanglaudos politikos programų, apimančių paramą iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF), Europos socialinio fondo+ (ESF+) ir Sanglaudos fondo, įgyvendinimas Portugalijoje tiek pagal projektų atranką, tiek pagal mokėjimus vis dar vyksta lėčiau nei vidutiniškai ES. Svarbu aktyviau ir sparčiau dėti pastangas siekiant užtikrinti, kad šios investicijos būtų greitai įgyvendinamos, ir kartu kuo labiau padidinti jų poveikį vietoje. Portugalija jau imasi veiksmų pagal savo sanglaudos politikos programas konkurencingumui ir ekonomikos augimui skatinti. Tačiau Portugalija ir toliau susiduria su įgyvendinimo sunkumais, be kita ko, susijusiais su viešųjų pirkimų procedūrų vėlavimu dėl apeliacinių skundų, ribotais techniniais ir administraciniais gebėjimais, vėlavimu sudaryti sutartis dėl paramos tarp vadovaujančiųjų institucijų ir savivaldybių bendruomenių, atsakingų už teritorines priemones, ilgomis pramonės licencijų ir leidimų išdavimo procedūromis, nenuspėjamu planavimu ir nepakankamai išbaigtomis projektų bazėmis. Be to, Portugalijai reikia paspartinti TPF paramos įgyvendinimą, nes ištekliai turi būti išmokėti iki 2026 m. pabaigos. Labai svarbu užtikrinti, kad naujos investicijos, kurias Portugalija nustatė atlikdama sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą, visų pirma investicijos, susijusios su penkiais Laikotarpio vidurio peržiūros reglamente¹⁵ nustatytais prioritetais, būtų vykdomos greitai ir veiksmingai;
- (21) Portugalijai kyla keletas iššūkių, susijusių su paprastinimu, verslo aplinka, moksliniais tyrimais ir inovacijomis, galimybėmis gauti finansavimą ir augimo finansavimu, teisėkūros kokybe, transportu, atsinaujinančiųjų išteklių energija, energetikos infrastruktūra ir tinklais, energijos vartojimo efektyvumu, aplinkos politika, išteklių valdymu, prisitaikymu prie klimato kaitos, sveikatos priežiūra ir ilgalaikė priežiūra, įgūdžiais, švietimu ir mokymu, taip pat būstu;

¹⁵ 2025 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2025/1914, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą.

- (22) nepaisant pastaraisiais metais padarytos pažangos, administracinė ir reglamentavimo našta tebėra didelė kliūtis Portugalijos įmonių veiklai. Šios kliūtys mažina Portugalijos rinkų patrauklumą, konkurenciją ir šalies įmonių gebėjimą plėsti veiklą, diegti inovacijas ir didinti produktyvumą. Visų pirma, įmonės ir toliau praneša apie ilgas pramonės licencijų ir leidimų išdavimo procedūras, kurios, jų nuomone, yra didelė kliūtis investicijoms. Nepaisant tam tikros pažangos, padarytos siekiant šiuos procesus sutrumpinti ir racionalizuoti, vietos valdžios institucijos susiduria su sunkumais įgyvendindamos naujas procedūras, o praktika įvairiuose regionuose ir savivaldybėse gali labai skirtis. Portugalija galėtų racionalizuoti savo reglamentavimą ir padidinti jo veiksmingumą, užtikrindama, kad būtų dažniau atliekami *ex post* politikos vertinimai, skatindama suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir didindama viešosios politikos rengimo skaidrumą. Pavėluotas mokėjimas tebėra dažnas reiškinys, ypač Azorų salose ir sveikatos priežiūros sektoriuje;
- (23) Portugalijos įmonės daugiausia priklauso nuo bankų paskolų ir vidinio finansavimo. Pastaruosius keletą metų vis labiau naudojami ir kiti finansavimo šaltiniai, pvz., rizikos ir nuosavas kapitalas, bet jie tebėra naudojami gerokai rečiau už ES vidurkį, o Portugalijos kapitalo rinkos tebėra nepakankamai išvystytos. Portugalijos valdžios institucijos pradėjo ir sustiprino keletą iniciatyvų, pavyzdžiui, įstaigos Banco Português de Fomento valdomą kapitalizacijos ir atsparumo fondą, programas, kuriomis remiami startuoliai arba kurios skirtos konkrečioms sektoriams, taip pat neseniai atliktą kapitalo rinkų kodekso peržiūrą. Tačiau Portugalija turi daryti tolesnę pažangą, kad pasivytų kitas Europos šalis ir pritrauktų daugiau privataus akcinio kapitalo investuotojų ir investicijų, be kita ko, ji turi stiprinti institucinių investuotojų vaidmenį bei pajėgumus ir plėtoti papildomas pensijų sistemas, kurios galėtų būti stabilus ir reikšmingas ilgalaikio kapitalo šaltinis rizikos ir privataus akcinio kapitalo segmentams. Taip galėtų būti remiamos inovacijos, didinamas vietos įmonių pajėgumas vystyti ir plėsti savo veiklą, gerinama valdymo praktika ir didinamas našumas. Finansinis raštingumas Portugalijoje yra menkas: 2023 m. „Eurobarometro“ finansinio raštingumo apklausoje tik 16 % portugalų gavo aukštą balą, o tai yra antras nuo galo rezultatas Europos Sąjungoje. Portugalija ėmėsi kelių priemonių šioms spragoms pašalinti, pavyzdžiui, įtraukė finansinį raštingumą į mokyklų programas. Tačiau papildomos pastangos didinti finansinį raštingumą galėtų sudaryti sąlygas veiksmingiau paskirstyti santaupas ir pagerinti įmonių supratimą apie konkrečią kiekvienos prieinamos finansinės priemonės naudą ir riziką;

- (24) teisingumo sistema tampa veiksmingesnė, tačiau ir toliau susiduria su iššūkiais: ilgais teismo procesais ir dideliu neišspręstų bylų, pavyzdžiui, nagrinėjamų administraciniuose ir – mažesniu mastu – mokesčių teismuose, skaičiumi. Įmonės praneša, kad teisminės sistemos neefektyvumas yra viena iš pagrindinių jų veiklos kliūčių¹⁶. Portugalijai bus svarbu ir toliau mažinti neišspręstų bylų skaičių ir jų nagrinėjimo tiek pirmosios instancijos, tiek antrosios instancijos teismuose trukmę ir užtikrinti, kad teisingumo sistemai būtų skiriama pakankamai išteklių;
- (25) per pastaruosius metus investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą padaugėjo, tačiau jų vis dar nepakanka, kad Portugalijos nacionalinė mokslinių tyrimų ir inovacijų sistema pasiektų ES vidurkį. 2024 m. išlaidų moksliniams tyrimams ir plėtrai dalis, palyginti su BVP, padidėjo iki 1,7 % – prie to prisidėjo didesnės privačiosios išlaidos, o viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir plėtros intensyvumas išliko stabilus ir siekė 0,6 %. Portugalijos valdžios institucijos įgyvendino įvairias mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo programas ir daugelį jų numatoma užbaigti 2026 m. Nors iš šių programų tikimasi ilgalaikės naudos, pasibaigus jų įgyvendinimo laikotarpiui reikėtų imtis tinkamų paskatų moksliniams tyrimams, plėtrai ir inovacijoms. Prie to gali prisidėti politikos vertinimas, orientavimasis į sektorius, pasižyminčius didžiausiu augimo ir pridėtinės vertės potencialu, ir atsižvelgimas į regioninius ypatumus. Šiuo atžvilgiu politika turėtų skatinti veiksmingą technologijų ir žinių perdavimą tarp įmonių ir mokslinių tyrimų centrų ir stiprinti Portugalijos įmonių pajėgumą atlikti mokslinius tyrimus ir diegti inovacijas;

¹⁶ Verslo statistikos tyrimai, įmonių kontekstinės išlaidos (IACC), [Nacionalinis statistikos institutas](#).

- (26) Portugalija vis dar labai priklauso nuo importuojamo iškastinio kuro. Tai kelia didelių iššūkių Portugalijos energetiniam saugumui ir daro šalį neatsparią kainų svyravimams. Prie Portugalijos išmetamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekio labiausiai prisideda transporto sektorius, labai priklausantis nuo importuojamos naftos, sudarančios 93 % viso galutinės transporto sektoriaus energijos suvartojimo. Portugalijoje subsidijos iškastiniam kurui didelės ir iki 2030 m. neplanuojama jų laipsniškai nutraukti. Visų pirma pirmenybė galėtų būti teikiama subsidijų iškastiniam kurui, kuriomis nei tikslingai reaguojama į energijos nepriteklių, nei sprendžiamos energetinio saugumo problemos ir kurios trukdo elektrifikacijai ir nėra itin svarbios pramonės konkurencingumui, laipsniškam nutraukimui. Portugalija nesiėmė veiksmų, kad laipsniškai nutrauktų tokias subsidijas iškastiniam kurui kaip krovinių vežimo bendrovėms ir viešajam transportui taikomų mokesčių už dyzeliną sumažinimas ir atleidimas nuo jų, dėl kurių priklausomybė nuo iškastinio kuro toliau išlieka ir kurios neskatina pereiti prie tvaresnių transporto sprendimų. Portugalija daro pažangą skatindama elektromobilumą ir mažindama transporto priemonių parko priklausomybę nuo iškastinio kuro. Tačiau paramos priemonės, skirtos visai netauršioms asmeninėms transporto priemonėms, įskaitant komercines kelių transporto priemones, nėra pakankamai tikslingos. Pažanga toliau plėtojant geležinkelių tinklą tebėra nedidelė. Nors viešasis transportas iš esmės yra įperkamas, jo prieinamumas didmiesčių vietovėse yra nepakankamas, o užmiesčio tinklas tebėra nepakankamai išvystytas – kaimo vietovėse prieiga prie jo ribota. Turėtų būti gerokai pagerintas tarpreiginis susisiekimasis visų rūšių viešuoju transportu, visų pirma geležinkeliais. Tai taip pat galėtų atlikti svarbų vaidmenį mažinant spaudimą būsto kainoms miestų centruose ir didinant kitų teritorijų patrauklumą;

- (27) Portugalijos elektros energijos sistema – viena iš labiausiai dekarbonizuotų ES. Tačiau sudėtingos, ilgos ir nepakankamai skaitmenizuotos leidimų išdavimo procedūros ir toliau lėtina, visų pirma, naujų tinklo atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumų diegimą. Tebėra labai menka ir piliečių vadovaujamų atsinaujinančiųjų išteklių energetikos bendrijų plėtra. Nepaisant Artimuosiuose Rytuose vykstančio konflikto, didelė atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis padeda užtikrinti prieinamas didmenines elektros energijos kainas. Tačiau dėl riboto gebėjimo lanksčiai naudoti neiškastinius išteklius ir rizikos mažinimo priemonių stygiaus Portugalijai gresia elektros energijos kainų šuoliai. Be to, tebėra ribotas elektros energijos pirkimo sutarčių naudojimas. Paskatos toliau plėtoti ilgalaikes sutartis padėtų padidinti rinkos stabilumą, nes plėtotojams būtų užtikrinamos ilgalaikės pajamos. Ribotas tinklo pajėgumas daro vis didesnę poveikį naujų energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginių prijungimo projektams: prie tinklo dar neprijungtų įrenginių projektų daugėja, o nemaža dalis jau paskirstytų pajėgumų vis dar nėra pradėti naudoti. Nors Portugalija ėmėsi tam tikrų priemonių dabartiniam tinklo pajėgumui padidinti, ji turėtų padidinti turimo skirstymo tinklo pajėgumo skaidrumą, kad plėtotojams būtų lengviau planuoti naujus projektus ir į juos investuoti, taip pat imtis priemonių tinklo efektyvumui didinti, pavyzdžiui, remti hibridinius projektus ir atgrasyti nuo spekuliacinių paraiškų. Šalinant leidimų išdavimo procedūrų kliūtis ir toliau investuojant į elektros tinklus, be kita ko, užbaigiant tarpvalstybinę jungtį su Ispanija, skatinant kaupimą, gerinant paklausos atsaką bei remiant kitus lankstumo sprendimus ir toliau skaitmenizuojant tinklą, bus padidintas tinklo atsparumas, stabilumas bei saugumas ir remiamos elektrifikavimo pastangos;

- (28) didelei daliai Portugalijos gyventojų gresia energijos nepriteklis. Nepaisant didelio finansavimo, be kita ko, iš ES biudžeto, Portugalijoje ir toliau vėluojama įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo programas dėl sudėtingos ir nestabilios jų struktūros. Portugalija neseniai pradėjo taikyti privačiajam finansavimui sutelkti skirtą programą, tačiau kol kas neaišku, kiek ją naudojamosi. Siekdama sumažinti didelę pastatų priklausomybę nuo iškastinio kuro ir apriboti energijos suvartojimą, Portugalija turėtų labiau stengtis didinti energijos vartojimo efektyvumą, tobulindama programų struktūrą ir išankstinį kvietimų dėl finansavimo planavimą, stiprindama paskatas atlikti esminę renovaciją, remdama finansavimo schemas privačiosioms investicijoms pritraukti, šalindama reglamentavimo kliūtis, visų pirma kylančias daugiabučiams ir viešiesiems pastatams, ir geriau nukreipdama paramą dotacijomis energijos nepriteklių patiriantiems pažeidžiamiesiems namų ūkiams;
- (29) nors Portugalija nėra viena iš didžiausių teršėjų ES, pramonės išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis iš esmės nemažėja. Energijai imlūs pramonės sektoriai, pavyzdžiui, popieriaus, metalo mineralų ir rafinavimo, vis dar suvartoja daugiau kaip pusę viso pramonei reikalingos energijos kiekio. Sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro sektoriuose, kuriuose sunku sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį, kliudo sudėtingos reglamentavimo sistemos ir besidubliuojantys valdymo lygmenys, ilgi leidimų išdavimo procesai, nenusipėjamumas ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo ir susijusios infrastruktūros reglamentavimo sistemos nebuvimas. Atsižvelgiant į tai, kad Portugalija aktyviai diegia atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir kitas nulinio ŠESD balanso technologijas, taip pat į tai, kad jos elektros sistemos priklausomybė nuo iškastinio kuro yra itin sumažinta, ji turi geras galimybes sustiprinti savo poziciją nulinio ŠESD balanso technologijų ir tvarių bei žiedinių medžiagų gamybos vertės grandinėje. Portugalijai galėtų būti naudinga tikslingiau remti mažo anglies dioksido pėdsako pramoninius procesus ir nulinio ŠESD balanso technologijų gamybą bei diegimą, palaikyti inovacijų plėtrą ir pritraukti strateginius mažo anglies dioksido pėdsako technologijų sektorius, pavyzdžiui, baterijų, biometano ir vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių;

- (30) Portugalijos žiedinės ekonomikos ir atliekų tvarkymo rodikliai, palyginti tiek su ES tikslais, tiek su ES vidurkiu, yra gerokai prastesni. Portugalija ir toliau komunalines atliekas daugiausia šalina sąvartynuose – beveik du trečdaliai sąvartynų užpildyti kone maksimaliai; be to, kyla pavojus, kad ji nepasieks 2035 m. ES tikslo sumažinti į sąvartynus išmetamų atliekų kiekį iki ne daugiau kaip 10 % visų atliekų. Tam tikra pažanga padaryta imantis nacionalinių ir regioninių iniciatyvų, be kita ko, 2026 m. priimtas naujas Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, nors jų poveikis dar nėra aiškus. Portugalija turėtų toliau įgyvendinti dabartinę strateginę programą ir jai galėtų būti naudinga imtis papildomų reformų, be kita ko, sustiprinti ekonominių priemonių naudojimą, pavyzdžiui, nustatyti privalomą namų ūkių atliekų modelį „mokėk už tiek, kiek išmeti“. Šiam sektoriui reikia didelių investicijų, visų pirma į selektyvaus atliekų surinkimo ir perdirbimo infrastruktūrą ir į atliekų apdorojimo įrenginių plėtrą arba į modernizavimą, kad būtų sumažintas į sąvartynus ir deginimo įrenginius patenkančių atliekų kiekis, o siekiant pagerinti atliekų tvarkymą ir paspartinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos itin svarbu bus sutelkti privačią paramą;
- (31) Portugalija susiduria su vandens trūkumu, ypač pietiniuose regionuose; ji iš dalies lemia netinkama infrastruktūra, klimato kaita ir didelė paklausa. Be to, vandens kainos savivaldybėse vis dar labai skiriasi, o tai lemia skirtingas ir priešingų rezultatų duodančias vartojimo paskatas. Portugalija įgyvendina nacionalinę vandens strategiją, tačiau tebekyla didelių iššūkių. Vandens sektoriaus valdymo racionalizavimas padėtų veiksmingiau koordinuoti veiksmus nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Paklausos valdymo priemonės, įskaitant vandens kainodaros reformą, padėtų pagerinti vandentvarką ir užtikrinti kapitalą, reikalingą infrastruktūros modernizavimui įgyvendinti, ir kartu padidintų vandens apsaugą ir paskatintų vandens taupymą bei pakartotinį naudojimą. Reikia imtis papildomų investicijų į nuotekų surinkimą ir valymą, į tinklo nuotėkio mažinimą ir į vandens kiekio bei kokybės, be kita ko, gruntinio vandens gavybos, stebėsenos stiprinimą. Gamtos procesais pagrįsti sprendimai taip pat padėtų atgaivinti vandens telkinius ir atkurti kraštovaizdžio, šlapynių ir upių, įskaitant salpas, natūralią gebą sulaikyti vandenį;

- (32) Portugalija ypač neatspari klimato kaitai ir susijusiems ekstremaliems meteorologiniams reiškiniams, pavyzdžiui, didelėms sausroms, potvyniams, gamtos gaisrams ir karščio bangoms. Kadangi šie reiškiniai vis dažnesni ir stipresni, tenka vykdyti brangius atstatymo darbus ir atkurti pažeistą infrastruktūrą, įskaitant ypatingos svarbos infrastruktūrą. Jų padariniai justai daugelyje sektorių, ypač elektros energijos, žemės ūkio, vandentiekos, miškininkystės, žuvininkystės ir akvakultūros. Be to, dabartinio pakrančių apsaugos lygio nepakanka, kad būtų išvengta didesnių ekonominių nuostolių dėl pakrančių potvynių ir erozijos. Todėl Portugalijai būtų naudingas tinkamas ir nuspėjamas klimato kaitos poveikiui atsparios ypatingos svarbos infrastruktūros, įskaitant elektros tinklus, geležinkelius ir vandentiekos įrenginius, finansavimas. Atsižvelgdama į didelius gamtos gaisrus, Portugalija turėtų spartinti miškų politikos reformas ir toliau dėmesį telkti į perspektyvių miško biomasės ekonominės vertės grandinių kūrimą, kartu labiau išnaudodama bioekonomikos potencialą didinti konkurencingumą ir tvarumą. Portugalijai būtų naudinga sistemingai traktuoti nelaimių rizikos finansavimą ir skatinti didinti privataus draudimo apsaugą nuo gaivalinių nelaimių daromos žalos, nes šiuo metu Portugalijoje apdraustų ekonominių nuostolių dalis yra viena iš mažiausių ES;

- (33) Portugalijos sveikatos sistemos rezultatai sveikatos srityje yra palyginti geri, tačiau tebekyla iššūkių užtikrinant vienodą kokybiškos sveikatos priežiūros prieinamumą, visų pirma dėl nuolatinio darbuotojų trūkumo, kenkiančio Nacionalinės sveikatos tarnybos darbo efektyvumui. Pastaraisiais metais Portugalija ėmėsi svarbių reformų ir investavo į sveikatos priežiūros infrastruktūrą, be kita ko, pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Tačiau dideli iššūkiai, susiję su laisvų darbo vietų užėmimu ir sveikatos priežiūros specialistų išlaikymu Nacionalinėje sveikatos tarnyboje, prisideda prie to, kad laukimo laikas vis dar ilgas, o sveikatos priežiūros prieinamumas nevienodas. Sistemos trūkumai galiausiai didesnę poveikį daro mažesnes pajamas gaunančioms ir pažeidžiamoms grupėms, nes dažnai jos negali sau leisti rinktis privačių paslaugų teikėjų savo sveikatos priežiūros poreikiams patenkinti. Be to, tebėra regioninių sveikatos priežiūros prieinamumo skirtumų – esama didesnių suvaržymų tiek labai tankiai apgyvendintose vietovėse (kuriose paslaugų paklausa yra didesnė), tiek atokiose vietovėse, susiduriančiose su demografiniu nuosmikiu (kuriose paskatų nepakanka reikiamai darbo jėgai pritraukti). Ribotas prieinamumas ir ilgas laukimo laikas taip pat prisideda prie to, kad didelę dalį išlaidų sveikatos priežiūros poreikiams tenkinti sudaro pacientų mokėjimai savo lėšomis. Nepaisant kai kurių priemonių, kurių imtasi siekiant spręsti darbuotojų trūkumo problemą ir kartu užtikrinti Nacionalinės sveikatos tarnybos tvarumą, karjeros Nacionalinėje sveikatos tarnyboje patrauklumą ir sistemos efektyvumą galėtų padėti padidinti tolesnis sveikatos priežiūros specialistų darbo sąlygų gerinimas;

- (34) Portugalija yra viena iš ES valstybių narių, kurios visuomenė senėja sparčiau, o tai reiškia, kad ilgalaikės priežiūros poreikiai dideli ir vis didėja. Tačiau viešosios investicijos į ilgalaikę priežiūrą yra gerokai mažesnės už ES vidurkį, o planuojant ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimą ir toliau susiduriama su koordinavimo sunkumais. Ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimas nukreiptas į stacionarinę globą, nors asmenų galimybes gyventi galėtų padėti pagerinti priežiūros namuose ir bendruomeninės globos sprendimai. Be to, visoje šalyje esama regioninių skirtumų, susijusių su kokybiškos ilgalaikės priežiūros prieinamumu, o kaimo vietovėse tokios priežiūros paslaugų ypač trūksta. Veiksmai, kurių Portugalija iki šiol ėmėsi (pvz., pagerino neformaliųjų slaugytojų statusą ir vykdė bandomąją pagalbą namuose paslaugų teikimo projektą), buvo riboto veiksmingumo arba numatyta jų aprėptis yra per maža. Užtikrinti vienodą kokybiškos ilgalaikės priežiūros prieinamumą galėtų padėti poreikiais grindžiamų įperkamų paslaugų rėmimas, be kita ko, stiprinant priežiūrą namuose ir bendruomeninę globą, gerinant planavimą ir šalinant regioninius skirtumus;
- (35) atsižvelgdama į itin svarbų žmogiškojo kapitalo vaidmenį didinant Sąjungos konkurencingumą ir strateginį savarankiškumą, 2026 m. Taryba rekomendavo valstybėms narėms imtis veiksmų, siekiant skubiai reaguoti į su žmogiškuoju kapitalu susijusius įgūdžių, švietimo ir mokymo sričių struktūrinius iššūkius, trukdančius konkurencingumui. Portugalijai skirtos 2026 m. rekomendacijos gali padėti įgyvendinti Tarybos rekomendaciją dėl žmogiškojo kapitalo Sąjungoje;

- (36) nepaisant per pastaruosius metus darbo rinkoje įvykusių teigiamų pokyčių, Portugalijoje įgūdžių pasiūla vis dar neatitinka jų paklausos. Tą skatina švietimo ir mokymo neatitiktis darbo rinkos poreikiams, taip pat nepakankami dabartinės darbo jėgos kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo rezultatai, nepaisant priimtų tam tikrų tinkamų priemonių, pavyzdžiui, skaitmeninių kompetencijų srities mokymų. Todėl pagrindiniuose sektoriuose (pvz., IRT, statybos, sveikatos priežiūros ir teisingumo) trūksta darbo jėgos, o įmonės praneša, kad joms sunku rasti tinkamų įgūdžių turinčių darbuotojų. Įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį padėtų sumažinti ir veiksmingesnė, tikslingesnė aktyvi darbo rinkos politika, visų pirma skirta jaunimui; ji taip pat palengvintų šios grupės asmenų patekimą į darbo rinką. Ji taip pat palengvintų šios grupės asmenų patekimą į darbo rinką. Be to, Portugalijos našumą ir konkurencingumą vis dar mažina žemas suaugusiųjų įgūdžių lygis. Dalyvavimo suaugusiųjų švietimo programose lygis tebėra palyginti žemas, ypač atokiausiuose regionuose. Neatitiktį būtų galima sumažinti su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimo priemonėmis – taip aukštojo mokslo, profesinio rengimo bei mokymo ir suaugusiųjų švietimo pasiūla labiau atitiktų darbo rinkoje reikalingus įgūdžius. Be to, geresni suaugusiųjų švietimo rezultatai ir aktyvesnis dalyvavimas suaugusiųjų švietimo programose galėtų padėti padidinti įgūdžių lygį tų gyventojų grupių, kuriose jis yra žemesnis, ir suteikti dabatinei darbo jėgai įgūdžių, kurių reikia kintančiai ekonomikai;

- (37) per pastaruosius dešimtmečius Portugalija padarė didelę pažangą keldama išsilavinimo lygį. Be to, mokyklos nebaigusių asmenų dalis nuolat mažėja ir atitinka ES 2030 m. tikslą, o dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose tebėra gerokai didesnis už ES vidurkį. Tačiau nerimą kelia pagrindinių įgūdžių įgijimo mokyklose tendencija. 2018–2022 m. prastai matematikos, skaitymo ir gamtos mokslų besimokančių moksleivių dalis padidėjo, o geriausiai besimokančių moksleivių dalis sumažėjo. Be to, nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančių moksleivių mokymosi rezultatai tebėra nevienodi, o tikimybė, kad jų rezultatai bus prasti, didesnė (pavyzdžiui, prastai matematikos išmoko 47 % moksleivių, priklausančių žemiausiam socioekonominiam kvartiliui, palyginti su 30 % visų mokinių). Vidutiniškai prastesni ir užsienio kilmės moksleivių mokymosi rezultatai, o jų neperkėlimo į aukštesnę klasę ir mokyklos nebaigimo rodikliai yra aukštesni, nors jų dalis pradinio ir pagrindinio ugdymo įstaigose išaugo iki maždaug 14 % visų moksleivių. Be to, švietimo sistemoje vis dar trūksta mokytojų, o tai gali dar labiau paveikti švietimo kokybę ir įtraukumą. Šių problemų sprendimas yra labai svarbus norint palaikyti įgūdžių ugdymą, lygias galimybes ir socialinę sanglaudą;

- (38) Portugalijoje per pastaruosius dešimt metų užfiksuotas vienas iš didžiausių Europos Sąjungoje bendrų nominaliųjų būsto kainų kilimų – nuo 2015 m. jos padidėjo daugiau nei dvigubai. Su įperkamumu susijęs spaudimas yra daug didesnis pakrančių ir miestų vietovėse. Susidaręs struktūrinis pasiūlos ir paklausos disbalansas išlieka. Portugalijoje yra palyginti didelė būstų, kurie nenaudojami kaip pagrindinė gyvenamoji vieta, dalis – nemažai nekilnojamojo turto objektų stovi tušti arba apleisti. Suteikti paskatų namų savininkams nepakankamai naudojamą nekilnojamąjį turtą pateikti rinkai ir paskatinti gyvenamosios vietos keitimą galėtų perėjimas nuo sandorių mokesčių prie periodinio apmokestinimo, be kita ko, atnaujinant mokesťines nekilnojamojo turto vertes. Per pastaruosius metus gerokai padidėjo investicijos į socialinį būstą, iš dalies remiamos Sąjungos lėšomis. Tačiau dabartinis įperkamų ir socialinių būstų skaičius vis dar nesiekia ES vidurkio. Nors viešosios investicijos išlieka svarbios, siekiant didinti statybų apimtį ir patenkinti paklausą būtinai ir privataus sektoriaus dalyvavimas, įskaitant trečiojo sektoriaus siūlomus sprendimus, tokius kaip būstų kooperatyvas. Norint padidinti įperkamo ir socialinio būsto pasiūlą, reikia atsižvelgti į teritorinius aspektus ir įtraukties bei nesegregacijos principus. Be laipsniško pasiūlos didinimo, laikinai palengvinti pažeidžiamų namų ūkių padėti gali ir būsto pašalpos, nors dabartinės sistemos būtų veiksmingesnės, jei parama būtų skiriama tikslingiau. Be to, toliau didėja benamystė ir kitų formų atskirtis dėl būsto, o regionai šią problemą sprendžia nevienodai veiksmingai. Portugalija, formuodama savo būsto politiką, nepakankamai reguliariai atlieka *ex post* vertinimą ir nustato būsto poreikius. Pagal techninės paramos priemonę Portugalija gaus paramą, kad sukurtų nacionalinį būsto duomenų valdymo ir administravimo modelį; kai šis modelis bus visiškai įgyvendintas, jis turėtų padėti stiprinti dabartinės ir būsimos būsto politikos vertinimą ir stebėseną. Šiuo metu centrinės ir vietos valdžios institucijų veiklos koordinavimas, taip pat būsto, miestų, teritorijų ir transporto planavimo koordinavimas tebėra susiskaidęs. Be to, daugelis investicijų ir finansavimo mechanizmų yra *ad hoc*;

- (39) atsižvelgdama į glaudžias euro zonos valstybių narių ekonomikos tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2026 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo EGAD planus, imtis veiksmų 2026 m. rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Portugalijai skirta 1 rekomendacija padeda įgyvendinti pirmą, antrą ir trečią rekomendacijas dėl euro zonos, 2 rekomendacija padeda įgyvendinti ketvirtą rekomendaciją dėl euro zonos, 3 rekomendacija padeda įgyvendinti septintą, devintą ir vienuoliką rekomendacijas dėl euro zonos, 4 rekomendacija padeda įgyvendinti antrą ir septintą rekomendacijas dėl euro zonos, o 5 ir 6 rekomendacijos padeda įgyvendinti penktą rekomendaciją dėl euro zonos,

REKOMENDUOJA Portugalijai 2026 ir 2027 m. imtis šių veiksmų:

1. nors ir pripažįstama, kad Portugalijoje yra susidaręs biudžeto perteklius arba biudžetas yra beveik subalansuotas, atsižvelgiant į iki 2025 m. užregistruotą nuokrypį ir 2026 m. Komisijos numatomą reikšmingą nuokrypį nuo rekomenduojamos grynųjų išlaidų viršutinės ribos, užtikrinti, kad gryniosios išlaidos neviršytų 2025 m. sausio 21 d. Tarybos rekomenduoto didžiausio augimo tempo, kartu pasinaudojanti lankstumu pagal Tarybos aktyvuotą nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą. Didinti bendras gynybos bei saugumo išlaidas ir stiprinti parengtį, kartu užtikrinant skolos tvarumą ir išlaidų efektyvumą, taip pat laipsniškai pritaikyti biudžetą, kad būtų išlaikytos struktūriškai didesnės gynybos išlaidos. Užtikrinti, kad priemonės, kurių imamasi siekiant sušvelninti energijos kainų kilimo poveikį, būtų laikinos, kad jomis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ar reaguoti į energijai imlių įmonių poreikius ir kad jos išsaugotų paskatas taupyti energiją, o jų fiskaliniai kaštai būtų suderinti su įsipareigojimais pagal ES fiskalinę sistemą. Imtis priemonių vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam pensijų sistemos tvarumui užtikrinti ir skatinti papildomas pensijų sistemas. Didinti mokesčių sistemos veiksmingumą, visų pirma racionalizuojant fiskalines išlaidas;
2. užtikrinti pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę įgyvendinamų reformų ir investicijų tęstinumą. Sparčiau dėti pastangas įgyvendinti sanglaudos politikos programas, kai tikslinga, remiantis išteklių perskirstymu strateginiams prioritetams ir lankstumo galimybėmis, dėl kurių susitarta sanglaudos politikos sistemos laikotarpio vidurio peržiūros kontekste;
3. paprastinti reglamentavimą ir gerinti reglamentavimo priemonių įgyvendinimą ir koordinavimą visais viešojo administravimo lygmenimis. Mažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą, šalinant pramonės licencijų išdavimo kliūtis ir kitas jų veiklos plėtros kliūtis. Skatinti vietos įmonėms reikalingas privačiąsias investicijas į rizikos ir privatų akcinį kapitalą ir toliau didinti finansinį raštingumą. Toliau didinti administracinių ir mokesčių teismų efektyvumą, kad būtų sutrumpinta teismo proceso trukmė. Vykdant su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į mokslinius tyrimus ir inovacijas;

4. spartinti transporto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, visų pirma laipsniškai nutraukiant subsidijas iškastiniam kurui ir stiprinant viešojo transporto tinklą. Skatinti sudaryti ilgalaikes sutartis, spartinti investicijas į lankstumo sprendimus ir sukurti nuspėjamą reglamentavimo sistemą. Stiprinti elektros energijos perdavimo ir skirstymo tinklo pajėgumą, be kita ko, susijusį su tarpvalstybinėmis elektros energetikos sistemų jungtimis, ir tobulinti prijungimo procedūras. Spartinti energinę renovaciją, šalinant reglamentavimo ir administracines kliūtis ir orientuojantis į energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius. Skatinti pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą. Didinti atliekų tvarkymo pajėgumą, prevenciją, perdirbimą ir pakartotinį naudojimą. Gerinti vandentvarką ir paprastinti vandens išteklių valdymą. Didinti vandens naudojimo efektyvumą ir plėtoti gamtos procesais pagrįstus sprendimus. Mažinti su klimatu susijusią riziką, stiprinant tvarią miškotvarką ir žemėtvarką, spartinant ypatingos svarbos infrastruktūros atsparumo klimato kaitai didinimą ir remiant didesnę privataus draudimo apsaugą nuo gaivalinių nelaimių daromos žalos;
5. užtikrinti vienodą kokybiškos sveikatos priežiūros prieinamumą, visų pirma sprendžiant sveikatos priežiūros darbuotojų trūkumo problemą ir kartu išsaugant Nacionalinės sveikatos tarnybos tvarumą. Užtikrinti vienodą kokybiškos ilgalaikės priežiūros prieinamumą, be kita ko, šalinant regioninius skirtumus ir stiprinant priežiūros namuose bei bendruomeninės globos sprendimus. Spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą ir kelti įgūdžių lygį, be kita ko, skatinant dalyvavimą suaugusiųjų švietimo programose ir užtikrinant, kad rengimas, mokymas ir suaugusiųjų švietimas labiau atitiktų darbo rinkos poreikius. Skatinti siekti geresnių mokymosi rezultatų, visų pirma nepalankioje padėtyje esančių moksleivių;

6. spręsti būsto įperkamumo ir prieinamumo klausimus, visų pirma skatinant efektyviau naudoti būstų ūkį ir, be kita ko, persvarstant mokesčių derinį. Toliau didinti būsto, įskaitant įperkamą ir socialinį būstą, pasiūlą. Stiprinti būsto politikos koordinavimą ir valdymą ir vykdyti integruotą miestų, teritorijų ir transporto planavimą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė
